

2002REG121A

Stimuleren particulier en agrarisch natuurbeheer (eerste aanzet)

Hoe kunnen we particulier en agrarisch natuurbeheer verder stimuleren in de provincie Utrecht?

Inleiding

Deze notitie 'Stimuleren particulier en agrarisch natuurbeheer (eerste aanzet)' is het resultaat van een eerste verkenning binnen de provincie op welke wijze particulier en agrarisch natuurbeheer in de provincie Utrecht verder versterkt kan worden en welke mogelijkheden er zijn om de doelen van nieuwe natuur ook via agrarisch natuurbeheer te realiseren.

Aanleiding voor de notitie vormen het Strategisch Akkoord en de brief van de minister van LNV van 9 oktober 2002 aan de Tweede Kamer over de ombuigingen op het budget natuuraankopen. In het Strategisch Akkoord en de brief van de minister van LNV kiest het Kabinet bij de verdere realisatie van de EHS voor minder grondaankoop door terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties en in plaats daarvan voor meer particulier en agrarisch natuurbeheer (bijlage 1).

In deze notitie wordt stil gestaan bij wat de provincie nu al doet op het gebied van particulier en agrarisch natuurbeheer. Vervolgens wordt in de notitie ingegaan op de mogelijkheden om particulier en agrarisch natuurbeheer verder te versterken. De notitie gaat tenslotte in op de mogelijkheden om de doelen van nieuwe natuur met agrarisch natuurbeheer te realiseren.

I. PARTICULIER NATUURBEHEER

Beheer door particulieren van gebieden met een duurzaam vastgelegde (hoofd)functie natuur.

Wat doen we nu al?

Plan veiligstelling gebieden (PVG 1996)

Belangrijkste uitgangspunt van het PVG is dat de particulier een belangrijke beheerder van bestaande en nieuwe natuur (EHS) is (complementariteit beheer door particulieren en terreinbeherende organisaties). Deze nadrukkelijke erkenning van het belang van particulier natuurbeheer uit zich in de volgende maatregelen:

- Aanstelling medewerker particulier natuurbeheer ter stimulering van particulier natuurbeheer (vanaf 1998).

Specifiek voor bestaande natuur:

- 'Slechts' aangewezen bestaande natuurgebieden zijn aankoopwaardig (vooral als vangnet). Overige bestaande natuurgebieden worden blijvend beheerd door particulieren.
- Binnen aangewezen gebieden worden particulieren zoveel mogelijk in staat gesteld de gebieden zelf te blijven beheren:
  - . Hiervoor introductie van provinciale omvormings- en beheerssubsidies voor specifieke biotopen en projecten (Beleidsregels particulier natuurbeheer). Deze subsidies worden ten laste gebracht van de Reserve aankopen natuurterreinen.
  - . Binnen de aangewezen gebieden vindt geen actieve verwerving plaats door provincie en DLG.

Specifiek voor nieuwe natuur:

- Lopende de landelijke discussie hierover is door de provincie nadrukkelijk de wens geuit om ook particulieren op ruime schaal mogelijkheden te bieden om nieuwe natuur te beheren. Concrete invulling hiervan wordt echter pas mogelijk met de Subsidieregeling natuurbeheer (SN) in 2000. In 1999 is het landgoed Anderstein reeds één van de experimenten op landelijk niveau.

Notitie nieuwe landgoederen en buitenplaatsen (1998)

Met de notitie worden door de provincie binnen bepaalde gebieden van de provincie mogelijkheden geschapen voor particulieren om groen, aanvullend op de EHS, te realiseren, gefinancierd uit rode functieverandering.

Programma Beheer/ Subsidieregeling natuurbeheer (SN 2000)

Bestaande natuur:

- Volledige gelijkschakeling in SN van beheers- en omvormingssubsidies voor particulieren en terreinbeherende organisaties. Vergoeding afhankelijk van natuurdoelen en resultaat.

Nieuwe natuur:

- Realisatie van nieuwe natuur door particulieren wordt in SN mogelijk gemaakt. De provincie Utrecht stelt als enige provincie deze mogelijkheid via de natuurgebiedsplannen (2000-2002) in alle begrensde nieuwe natuurgebieden open.
- Particulieren krijgen op basis van de SN voor blijvende functieverandering een vergoeding voor de waardevermindering van de grond. Terreinbeherende organisaties blijven subsidies ontvangen voor aankoop van de gronden.
- Voor het overig in de SN volledige gelijkschakeling van (beheers- en inrichtings)subsidies voor particulieren en terreinbeherende organisaties. Vergoeding afhankelijk van natuurdoelen en resultaat.

Overige ontwikkelingen

Bestaande natuur:

- Subsidiëring landgoedvisies door provincie om te komen tot verbetering van kwaliteit van bestaande natuur op landgoederen (op gang brengen denkproces) (vanaf 2000). Subsidiëring inmiddels beëindigd omdat visies vaak een veel breder terrein dan natuur en landschap bestreken en te weinig uitvoeringsgericht waren.

Nieuwe natuur:

- Subsidiëring landgoedvisies door provincie om te komen tot realisatie van nieuwe natuur op landgoederen (op gang brengen denkproces) (vanaf 2000). Subsidiëring inmiddels beëindigd omdat visies vaak een veel breder terrein dan natuur en landschap bestreken en te weinig uitvoeringsgericht waren.
- Pilot afrondingswensen landgoederen Gelderse Vallei. Onderzocht wordt in hoeverre door DLG verworven gronden in gebieden die begrensd zijn als nieuwe natuur, worden doorgeleverd aan landgoedeigenaren.
- Subsidiëring door provincie van ontpachtingen op landgoederen ter realisatie van nieuwe natuur. In 2002 is een eerste subsidie hiervoor verstrekt (landgoed Vollenhove). Op dit moment nog adhoc/experimenteel.

Voornemen is om binnenkort hiervoor een provinciale subsidieregeling op te stellen. Financiering dient volgens GS-besluit plaats te vinden uit de Reserve aankopen natuurterreinen.

- Pilot in De Venen voor doorlevering aan particulieren/boeren van door DLG verworven gronden in gebieden die begrensd zijn als nieuwe natuur (2002) (pilot Lokker).
- Onderzoeken uitgevoerd naar belangstelling om nieuwe natuur te realiseren door particulieren/boeren in Nationaal Park en Langbroekerweteringgebied, mede gefinancierd door provincie (2000/2001).

Resultaten realisatie van nieuwe natuur via particulier natuurbeheer tot nu toe

	Nederland	Provincie Utrecht	Percentage Utrecht t.o.v. Nederland
Beschikbaar quotum nieuwe natuur	151.500	10.265	6,8%
Verstekte subsidies functieverandering voor nieuwe natuur aan particulieren	577 ha	25 ha	4,3%

Stand van zaken particulier natuurbeheer nieuwe natuur (SN) per 15 mei 2002

Hoe kan particulier natuurbeheer verder gestimuleerd worden?

Mogelijkheden voor bestaande en nieuwe natuur:

1. Provincie bevordert dat via de evaluatie van Programma Beheer (begin 2003) de Subsidieregeling natuurbeheer (SN) aantrekkelijker wordt gemaakt:
  - Zekerheid over middelen voor particulieren voor langere periode.
  - Verhogen vergoedingen.
  - Uitsluiting particulier natuurbeheer in landinrichtingsprojecten opheffen.
  - Klantvriendelijkere uitvoering SN / verminderen administratieve lasten. Afhandeling zou niet langer door niet-inhoudelijke deskundigen schriftelijk en op grote afstand moeten plaatsvinden, maar door inhoudelijke deskundigen die zonodig direct contact opnemen met subsidie-aanvragers ('terug naar de keukentafel' van de subsidie-aanvragers, zoals voorheen bij aanvragen voor agrarisch natuurbeheer bij de RBON gebruikelijk was). De benadering door Laser 'schriftelijk en op afstand' leidt tot grote administratieve lasten voor de aanvrager en Laser zelf en neemt veel tijd in beslag. Tot nu toe worden wel de administratieve lasten voor de aanvragers als groot knelpunt genoemd, maar de benadering door Laser wordt niet of nauwelijks ter discussie gesteld. Dit neigt te resulteren in het verder terugbrengen van het aantal natuurdoelpakketten. Groot nadeel hiervan is dat hiermee ook de sturingsmogelijkheden op de te realiseren natuurdoelen evenredig afnemen. Er zou in plaats daarvan meer gekoerst moeten worden op het terugbrengen van de administratieve lasten door een andere, klantvriendelijkere afhandeling van de subsidie-aanvragen. Dit leidt tot een grotere klantvriendelijkheid en minder administratieve lasten, maar gaat niet ten koste van de sturingsmogelijkheden op de te realiseren natuurdoelen.
2. Provincie vult SN-subsidies aan, indien en voor zover de SN na de evaluatie onvoldoende aantrekkelijk wordt gemaakt.
3. Provincie subsidieert beheersplannen natuur van grondeigenaren, ter stimulering denkproces en als aanzet tot uitvoeringsgerichte projecten (nadrukkelijk als aanzet voor uitvoering natuurprojecten en geen plannen met bredere doelstellingen, zoals voorheen bij de landgoedvisies het geval was).
4. Provincie gaat ruimhartig om met 'afrondingswensen' van grondeigenaren (m.n. landgoedeigenaren) die willen overgaan tot realisatie van nieuwe natuur (uitbreiding pilot afrondingswensen Gelderse Vallei en pilot Lokker).
5. Provincie investeert in nog actiever benaderen/stimuleren (acquisitie) van grondeigenaren (landgoedeigenaren, boeren, overige eigenaren) en organisaties van grondeigenaren/intermediairen (o.a. agrarische natuurverenigingen, UPG en Bosgroepen). Dit kan de provincie zelf doen, maar de provincie kan ook anderen hiertoe in staat stellen.
  - Hierbij zou een onderscheid gemaakt kunnen worden naar gebieden en doelen. In eerste instantie lijken vooral kansrijk: landgoederen, verbindingszones en doelen die goed inpasbaar zijn in de agrarische bedrijfsvoering.
6. Provincie investeert in ondersteuning/beschikbaar stellen kennis op het gebied van beheer aan grondeigenaren. Dit kan op verschillende manieren:
  - professionaliseren organisaties van grondeigenaren via provinciale exploitatiesubsidies (agrarische natuurverenigingen, UPG, Bosgroepen etc.),
  - ondersteuning verenigingen en grondeigenaren door (andere) organisatie(s) (bijvoorbeeld terreinbeherende organisaties, direct vanuit provincie, LBU of een hiervoor nieuw te vormen organisatie).

7. Provincie stimuleert samenwerking tussen beheerders en ondersteunende organisaties.
8. Provincie bevordert dat gemeenten meewerken aan bestemmingsplanwijzigingen die nodig zijn voor de realisatie van nieuwe natuur via particulier natuurbeheer.

De meeste punten vragen een aanzienlijk grotere inspanning (financieel en in menskracht) van provincie dan tot nu toe het geval, met verlies aan sturingskracht (nog sterker afhankelijk van medewerking particulieren als bij aankoop) voor wat betreft de uiteindelijke realisatie (v.w.b. van de kwantiteit, de kwaliteit en het tempo).

Ook 'Rood voor groen' kan in bepaalde gevallen een bijdrage leveren aan de realisatie van natuur/ bevorderen van particulier natuurbeheer. 'Rood voor groen' wordt echter niet gezien als een algemene mogelijkheid om de realisatie te bevorderen. Als uitgangspunt wordt genomen dat voor 'Rood voor groen' in het algemeen geen rol is weggelegd bij de realisatie van regulier natuurbeleid (bestaande en begrensde nieuwe natuur). Het wordt niet wenselijk geacht als tegenprestatie voor de realisatie van begrensde nieuwe natuur of het onderhoud van bestaande natuur in het kader van de ruimtelijke ordening steeds extra bouw- of gebruiksmogelijkheden te bieden. In het kader van de ruimtelijke ordening dient steeds zoveel mogelijk een zelfstandige afweging plaats te vinden en hetgeen vanuit een goede ruimtelijke ordening wenselijk is leidend te zijn, en niet de financieringsbehoefte (van sectorale doelen). De financieringsbehoefte leidend laten zijn, leidt al gauw tot uitverkoop van het landelijk gebied.

Dit neemt niet weg dat in gevallen waarin er ook vanuit een goede ruimtelijke ordening een belang is bij 'Rood voor groen' wel degelijk hiervoor of voor vergelijkbare regelingen een rol kan zijn weggelegd. Als voorbeelden hiervan kunnen worden genoemd:

- De sanering van bebouwing in het buitengebied. Voorbeelden hiervan zijn: de 'ruimte voor ruimte regeling' die voor de Gelderse Vallei van toepassing is en de voorgestane 'saldobenadering' in het project Hart van de Heuvelrug.
- De aanleg van nieuwe landgoederen en buitenplaatsen op basis van de Notitie nieuwe landgoederen en buitenplaatsen. Hierbij wordt 'rood' en groen gerealiseerd op plaatsen waar dit vanuit een goede ruimtelijke ordening wenselijk wordt geacht. Het groen wordt gefinancierd uit het 'rood' en is aanvullend op de EHS (dus geen regulier natuurbeleid).
- De realisatie van recreatief groen (inclusief natuur) in de nabijheid en tegelijkertijd met de aanleg van een nieuwe woonwijk. Dit groen wordt gerealiseerd ten behoeve van de toekomstige bewoners. Hierbij is er voor de toekomstige bewoners een duidelijk belang bij de realisering van het 'groen'. 'Rood voor groen' is in deze situaties in Nederland tot nu toe niet of hoogstens in zeer beperkte mate toegepast.

II. AGRARISCH NATUURBEHEER

Natuurvriendelijk beheer van gronden met de hoofdfunctie landbouw. Beheersmaatregelen zijn (goed) inpasbaar in reguliere agrarische bedrijfsvoering; er is nog een zekere productie; productiederving wordt financieel gecompenseerd.

Wat doen we nu al?

- Begrenzing beheersgebieden door provincie in Beheersgebiedsplan Utrecht. Dit plan maakt het voor boeren **in het gehele landelijk gebied van de provincie (buiten de EHS)** mogelijk subsidie op basis van de Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer (SAN) te ontvangen voor agrarisch natuurbeheer en aanleg en onderhoud van landschapselementen. Vergoedingen zijn afhankelijk van doelen en resultaat. In het openstellen van subsidiemogelijkheden voor het gehele landelijk gebied (ruime jas) gaat de provincie Utrecht nadrukkelijk verder dan de meeste andere provincies. Tot nu toe is dit tegen de zin van LNV geweest.
- Provinciale subsidieregeling kleine landschapselementen (KLE) die wordt uitgevoerd door LBU. Afbouw van de KLE kan worden overwogen nu met het Beheersgebiedsplan Utrecht eveneens voor het gehele landelijk gebied de mogelijkheid is geschapen van subsidie voor aanleg en onderhoud van kleine landschapselementen. Overwogen kan worden de KLE alleen nog te handhaven voor zover daarin met het Beheersgebiedsplan/SAN niet wordt voorzien.
- Provinciale exploitatiesubsidie en overige subsidies (o.a. coördinator weidevogelbeheer en medewerker agrarisch natuurbeheer) aan LBU.
- Provincie neemt deel aan en faciliteert het Platform agrarisch natuurbeheer en adviseert als onderdeel daarvan de agrarische natuurverenigingen.
- Provinciale notitie witte gebieden. Subsiëring door provincie van voorbeeldprojecten/ stimulering witte gebiedenbeleid/agrarisch natuurbeheer (Kadernota 2001 t/m 2004).
- Oppakken proeftuin Langbroekerwetering door de provincie; realisatie van kleine landschapselementen op maximaal 10% van de gronden van agrarische bedrijven.

Resultaten agrarisch natuurbeheer tot nu toe

	Nederland	Provincie Utrecht	Percentage provincie Utrecht t.o.v. Nederland	Percentage agr. cultuurgrond/ Veehouders in Utrecht
Agrarische cultuurgrond	2.393.000 ha	85.800 ha	3,6 %	n.v.t.
Beschikbaar quotum	105.000 ha	7.039 ha	6,7 %	n.v.t.
Benutting van dit quotum	(29 %) 30.610+RBON ha	(66 %) 4.654 ha	???? %	n.v.t.
Aantal ha's met beheerssubsidie	54.780+RBON ha	10.948 ha	????? %	12,8 % van agr. grond Utr.
Per jaar verstrekte subsidie totaal	€	€ 2,3 mln.	Utr. %	n.v.t.
Aantal deelnemers			Utr. %	% veehouders Utr.

Stand van zaken deelname agrarisch natuurbeheer (RBON en SAN) per ... 2002.

Hoe kan agrarisch natuurbeheer verder gestimuleerd worden?

Mogelijkheden verder stimuleren van agrarisch natuurbeheer:

1. Provincie bevordert dat via de evaluatie van Programma Beheer (begin 2003) de Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer (SAN) aantrekkelijker wordt gemaakt:
  - Zekerheid over middelen voor particulieren voor lange periode.
  - Verhogen vergoedingen.
  - Klantvriendelijkere uitvoering SN / verminderen administratieve lasten ('**terug naar de keukentafel**' bij de afhandeling van subsidie-aanvragen. Voor een nadere toelichting hierop wordt verwezen naar het onderdeel particulier natuurbeheer).
2. Provincie vult SAN-subsidies aan, indien en voor zover de SAN na de evaluatie de SAN onvoldoende aantrekkelijk wordt gemaakt.
3. Provincie subsidieert beheersplannen natuur (bedrijfsnatuurplannen) van boeren, ter stimulering denkproces en als aanzet tot uitvoeringsgerichte projecten.

4. Provincie investeert in nog actiever benaderen/stimuleren (acquisitie) van boeren en agrarische natuurverenigingen. De provincie kan dit zelf doen, maar ook anderen hiertoe in staat stellen.
5. Provincie investeert in ondersteuning/beschikbaar stellen kennis aan boeren op het gebied van beheer. Dit kan op verschillende manieren:
  - professionaliseren agrarische natuurverenigingen via provinciale exploitatiesubsidies,
  - ondersteuning boeren en agrarische natuurverenigingen door (andere) organisatie(s) (bijvoorbeeld direct vanuit provincie, LBU of een hiervoor nieuw te vormen organisatie).

De meeste punten vragen een aanzienlijk grotere inspanning (financieel en in menskracht) van de provincie dan tot nu toe het geval.

III. MOGELIJKHEDEN OM DOELEN NIEUWE NATUUR VIA AGRARISCH NATUURBEHEER TE REALISEREN

In de brief van de minister van LNV van 9 oktober 2002 wordt voorgesteld de natuurdoelen van een deel van de gronden die nu begrensd zijn als nieuwe natuur te realiseren via agrarisch natuurbeheer. Hierbij tekent de minister aan dat bij deze verschuiving het bereiken van de kwalitatieve natuurdoelen uitgangspunt blijft.

De sector RNL van de provincie heeft uitgaande hiervan onderzocht in hoeverre het binnen de provincie Utrecht mogelijk is de natuurdoelen van begrensde nieuwe natuur ook te realiseren via agrarisch natuurbeheer. Dit levert de volgende resultaten op.

Inschatting voor de huidige begrensde nieuwe natuur in de natuurgebiedsplannen

Als uitgangspunt is gekozen dat bij agrarisch natuurbeheer de hoofdfunctie van het gebied landbouw blijft; dat wil zeggen dat bij agrarisch natuurbeheer een substantiële agrarische productie op de gronden mogelijk blijft. Voor het realiseren van veel van de natuurdoelen van de als nieuwe natuur begrensde gebieden zijn ingrijpende inrichtingsmaatregelen nodig. Deze maatregelen hebben tot gevolg dat geen productie van landbouwgewassen meer mogelijk is. Deze gebieden vallen dus af voor agrarisch natuurbeheer. Deze gebieden kunnen natuurlijk wel door agrariërs worden beheerd; in dat geval echter als particulier natuurbeheerder of als loonwerker voor een terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie.

Een belangrijk verschil tussen agrarisch natuurbeheer en natuurbeheer van nieuwe natuur (al dan niet door particulieren) is verder de duurzaamheid. Bij natuurbeheer van nieuwe natuur is de duurzaamheid gegarandeerd. Contracten (functieverandering en beheer) worden voor 30 jaar gesloten; de functieverandering geldt echter ook voor de periode na deze 30 jaar. Contracten agrarisch natuurbeheer gelden op dit moment slechts voor een periode van 6 jaar; voortzetting daarna is op geen enkele wijze gegarandeerd. Voor realisatie van veel natuurdoelen die in principe ook met agrarisch natuurbeheer kunnen worden bereikt, is echter een langere periode vereist. Voor de selectie van gebieden is als uitgangspunt gekozen dat de natuurdoelen die in principe binnen 12 jaar met agrarisch natuurbeheer kunnen worden gerealiseerd, in aanmerking komen om deze doelen ook daadwerkelijk met agrarisch natuurbeheer te realiseren. Probleem daarbij blijft dat (bij de huidige regelgeving) na realisatie van de doelen de duurzaamheid niet is gegarandeerd. Gelet hierop is het wenselijk, als er voor gekozen wordt bepaalde doelen via agrarisch natuurbeheer te realiseren, het vrijblijvende karakter hiervan te bezien. Ook de minister van LNV suggereert dit in zijn brief van 9 oktober.

Overigens ligt het in dit verband in de rede voor die natuurdoelen/gebieden waarvoor gekozen wordt om die via agrarisch natuurbeheer te realiseren, ook boeren steeds de mogelijkheid te bieden om voor particulier natuurbeheer te kunnen kiezen.

Bovenstaande uitgangspunten leiden er toe dat de volgende natuurdoeltypen in aanmerking komen om via agrarisch natuurbeheer gerealiseerd te worden: droog grasland, bloemrijk grasland en stroomdalgrasland. Voor de realisatie van deze natuurdoeltypen behoeven er in het algemeen geen ingrijpende maatregelen in bodem en waterhuishouding te worden uitgevoerd, met uitzondering van het plaatselijk afplaggen van voedselrijke bovengrond en incidenteel verhogen van de grondwaterstanden. De abiotische omstandigheden die deze natuurdoeltypen vragen, lijken niet al te veel belemmeringen op te leveren voor vormen van agrarisch natuurbeheer. Er moet wel rekening mee worden gehouden dat de agrarische productie van deze gronden sterk afneemt; hiervoor wordt echter een vergoeding verstrekt. Vanuit een gewone landbouwkundige situatie kunnen de gewenste natuurdoelen meestal pas worden bereikt na minimaal 12 jaar (ontwikkelingstijd verschalingsbeheer).

Het natuurdoeltype weidevogelbeheer komt op basis van bovenstaande uitgangspunten niet in aanmerking om via agrarisch natuurbeheer te realiseren. In de natuurgebiedsplannen is ca. 1837 ha opgenomen met dit einddoel. Het gaat bij dit natuurdoeltype om zogenaamde kemphaangraslanden, weidevogelgraslanden met kritische soorten. In deze weidevogelgraslanden is sprake van zeer hoge waterpeilen en een aangepast beheer (maaidata, beperkte beweiding en bemesting). In veel gevallen wordt gestreefd naar een combinatie van weidevogelstellingen en botanische doelstellingen, zoals schraallandontwikkeling in de perceelsranden. De vereiste waterstanden zijn niet verenigbaar met een agrarische bedrijfsvoering. In deze gebieden kan dan ook geen sprake zijn van een hoofdfunctie landbouw. Derhalve is agrarisch natuurbeheer in deze gebieden geen alternatief voor het eindbeheer.

In de provincie Utrecht zijn van de natuurdoeltypen droog grasland, bloemrijk grasland en stroomdalgrasland de volgende oppervlaktes nieuwe natuur opgenomen in de natuurgebiedsplannen.

Oppervlaktes nieuwe natuur in huidige natuurgebiedsplannen:

Droog grasland:	381 ha
Bloemrijk grasland:	547 ha
<u>Stroomdalgrasland</u>	<u>1170 ha</u>
Totaal	2098 ha

Van de nieuwe natuur met deze natuurdoeltypen is reeds ca. 1000 ha verworven. Na aftrek hiervan resteren ca. **1000 ha** nieuwe natuur die via agrarisch natuurbeheer kunnen worden gerealiseerd. Dit is ca. 10% van de totaal begrensde oppervlakte nieuwe natuur (ca. 10.265 ha)

Om realisatie van de nieuwe natuur via agrarisch natuurbeheer mogelijk te maken, zullen alle negen natuurgebiedsplannen en het beheersgebiedsplan van de provincie Utrecht, die de afgelopen jaren zijn vastgesteld, aangepast dienen te worden. Dit betekent opnieuw een fikse klus (in menskracht en financieel) voor de sector RNL van de provincie.

Vergelijking met de door DLG gemaakte inschatting van de mogelijkheden op landelijk niveau

DLG heeft op landelijk niveau in de maanden september en oktober 2002 ook een inschatting gemaakt hoeveel hectares nieuwe natuur via agrarisch natuurbeheer zouden kunnen worden gerealiseerd. DLG is bij deze inschatting uitgegaan van de gebieden waarvoor in de natuurgebiedsplannen de mogelijkheid van overgangsbeheer (tijdelijk agrarisch natuurbeheer) is geboden. Op landelijk niveau komt volgens DLG uitgaande hiervan 25 tot 35 % van de totale oppervlakte nieuwe natuur in aanmerking om via agrarisch natuurbeheer te worden gerealiseerd. Voor de provincie Utrecht komt deze inschatting uit op 'slechts' ca. 4% (425 ha) van de totale oppervlakte (ca. 10.265 ha).

Overgangsbeheer was op basis van het Programma Beheer bedoeld als een tijdelijke beheersvorm (maximaal 6 jaar, eenmalig te verlengen tot 2009) vooruitlopend op het eindbeheer. Het overgangsbeheer was vooral bedoeld om specifieke veldomstandigheden (abiotische omstandigheden) in stand te houden en om een tijdelijk beheer mogelijk te maken dat niet strijdig was met het eindbeheer dat voor het gestelde natuurdoel noodzakelijk was.

De provincie Utrecht is overeenkomstig hiermee zeer terughoudend geweest met het openstellen van overgangsbeheer. Overgangsbeheer is opengesteld op plaatsen waar de abiotische omstandigheden reeds aanwezig waren die behoorden bij het nagestreefde natuurdoeltype. In totaal is op 425 ha overgangsbeheer opengesteld.

In andere provincies is hier in veel gevallen heel anders mee omgegaan. Overgangsbeheer is veelal opengesteld als een tijdelijke mogelijkheid van agrarisch natuurbeheer, als mogelijkheid om de actuele natuurwaarden te beheren tegen een vergoeding. Dit overgangsbeheer staat in veel gevallen geheel los van de uiteindelijk nagestreefde natuurdoeltypen (einddoelen) die zijn aangegeven in de natuurgebiedsplannen. In sommige provincies is zelfs voor alle begrensde nieuwe natuur de mogelijkheid van overgangsbeheer geboden. Dit heeft tot gevolg dat het door DLG gehanteerde uitgangspunt om vast te stellen in hoeverre nieuwe natuur ook via agrarisch natuurbeheer kan worden gerealiseerd volgens de sector RNL van de provincie Utrecht niet juist is. Met dit uitgangspunt worden veel kwalitatieve natuurdoelen/einddoelen losgelaten.

De 425 ha waarvoor door de provincie Utrecht de mogelijkheid van overgangsbeheer is geboden, hebben als einddoel voornamelijk de natuurdoeltypen die volgens de hierboven aangegeven uitgangspunten voor realisatie via agrarisch natuurbeheer in aanmerking komen (droog grasland, bloemrijk grasland en stroomdalgrasland). Voor slechts enkele tientallen hectares is dit niet het geval.

Inschatting voor de Robuuste Verbindingen

Ook voor de Robuuste Verbindingen is door de sector RNL, voor zover deze nog niet in de vastgestelde natuurgebiedsplannen zijn opgenomen, een eerste inschatting gemaakt in hoeverre deze met agrarisch natuurbeheer kunnen worden gerealiseerd. Van de nog te begrenzen hectares komen de volgende oppervlaktes in aanmerking om met agrarisch natuurbeheer te worden gerealiseerd.

Natte as

25%-50% van de graslanddoelen van de nog te begrenzen nieuwe natuur in de natte as (50-100 ha). Dit is afhankelijk van het uiteindelijke tracé van de robuuste ecologische verbindingzone. De totaalopgave nieuwe natuur voor deze zone in Utrecht bedraagt 386 ha. De SAN kan dus op maximaal 25% van deze zone worden ingezet.

Nieuwe Hollandse Waterlinie

100% van de graslanddoelen uit fase 1 en fase 2 (deze fasen zijn het meest realistisch) van de nog te begrenzen nieuwe natuur in de waterlinie (244 ha). De totaalopgave nieuwe natuur bedraagt 850 ha. Voor circa 30% hiervan kan de SAN worden ingezet.

Veluwe-Utrechtse Heuvelrug

In het plan is reeds voorzien in de realisatie van 200 ha via de SAN. Van de te begrenzen nieuwe natuur kan voor 50% van de graslanddoelen de SAN worden ingezet (125 ha). Hiermee komt de inzet van de SAN op 41% van de te realiseren oppervlakte (325 ha van 800 ha).

Robuuste verbindingen	Totale nog te begrenzen opp. (nieuwe) natuur in Robuuste Verbindingen	Oppervlakte graslanddoelen hiervan	Percentage graslanddoelen via agr. natuurbeheer mogelijk	Oppervlakte graslanddoelen via agr. natuurbeheer mogelijk	Mogelijkheden realisatie via agr. natuurbeheer als percentage van totale oppervlakte
Natte as	386 ha	200 ha	25-50%	50-100 ha	12,5 – 25 %
Hollandse Waterlinie	850 ha	244 ha	100%	244 ha	30%
Veluwe-Heuvelrug	(1) 800 ha	450 ha	72%	325 ha	41%
Totaal	1836 ha	894 ha	Ca. 72%	619-669 ha	Ca. 38%

(1) van 200 van de 800 ha was in de uitgevoerde verkenning al realisatie via agrarisch natuurbeheer voorzien